

Phúc trình toàn cầu 2023 của Tổ chức Theo dõi Nhân quyền (Human Rights Watch)HRW

Nguồn: <https://www.hrw.org/vi>

Tiếng Việt

13/01/2023

Việt Nam

Các quyền dân sự và chính trị cơ bản bị đàn áp một cách có hệ thống ở Việt Nam. Chính quyền, dưới chế độ cai trị độc đảng của Đảng Cộng sản Việt Nam (ĐCSVN), kiểm soát chặt chẽ các quyền tự do biểu đạt, tự do lập hội, nhóm họp ôn hòa, tự do đi lại và tự do tôn giáo.

Chính quyền tiếp tục cấm các công đoàn độc lập, các tổ chức nhân quyền và đảng chính trị độc lập. Những người cố gắng thành lập công đoàn hay các nhóm hội của người lao động ngoài hệ thống tổ chức được chính quyền phê duyệt phải đối mặt với sự sách nhiễu, đe dọa và trả đũa từ phía chính quyền. Nhà cầm quyền Việt Nam quy định các cuộc tụ tập đông người nơi công cộng phải xin phép trước, và từ chối cấp phép một cách hệ thống đối với bất kỳ một cuộc gặp mặt, tuần hành hay nhóm họp đông người nào bị coi là không chấp nhận được về mặt chính trị.

Một nghị định ban hành ngày 31 tháng Tám cấm các tổ chức phi chính phủ quốc tế (NGO) hoạt động ở Việt Nam không được làm các việc không phù hợp với “lợi ích quốc gia, vi phạm pháp luật, xâm phạm quốc phòng, an ninh và trật tự, an toàn xã hội” hay “đạo đức xã hội, thuần phong, mỹ tục, truyền thống, bản sắc văn hóa dân tộc và phá hoại khối đại đoàn kết dân tộc” của Việt Nam. Nghị định không đưa ra định nghĩa nào về các thuật ngữ nêu trên, nhưng tổ chức nào bị coi là vi phạm các điều khoản này sẽ bị chấm dứt hoạt động.

Chính quyền chặn đường truy cập các trang mạng và truyền thông xã hội nhạy cảm về chính trị, và gây sức ép buộc các công ty mạng xã hội và công ty truyền thông gỡ bỏ hay hạn chế các nội dung phê phán chính phủ hay đảng cầm quyền.

Những người lên tiếng phê phán chính quyền phải đối mặt với nguy cơ bị công an đe dọa, sách nhiễu, cản trở việc đi lại, bị câu lưu và bắt giữ tùy tiện, và bỏ tù sau các phiên tòa không công bằng. Công an thường giam giữ các nghi can chính trị hàng tháng trời mà không cho tiếp xúc với luật sư và thăm vấn họ thô bạo. Các tòa án do đảng kiểm soát kết án các nhà hoạt động và blogger với các án tù nhiều năm dựa trên các cáo buộc ngụy tạo về an ninh quốc gia.

Từ tháng Ba, Việt Nam đã gỡ bỏ mọi hạn chế về Covid-19 đối với việc đi lại trong nước và quốc tế, nhưng vẫn tiếp tục cản trở quyền tự do đi lại của các nhà hoạt động, bất đồng chính kiến và những người phê phán chính quyền.

Tháng Mười, Việt Nam được bầu vào Hội đồng Nhân quyền Liên Hiệp Quốc nhiệm kỳ 2023-2025 bất chấp các quan ngại về vi phạm nhân quyền.

Quyền Tự do Biểu đạt, Tự do Chính kiến và Tự do Ngôn luận

Các nhà bất đồng chính kiến và các nhà hoạt động nhân quyền thường xuyên phải đối mặt với nguy cơ bị sách nhiễu, đe dọa, bắt giữ tùy tiện, ngược đãi khi giam giữ và cầm tù một cách có hệ thống.

Việt Nam hiện đang giam giữ hơn 160 người vì đã ôn hòa thực hành các quyền dân sự và chính trị cơ bản của mình. Trong chín tháng đầu năm 2022, các tòa án đã kết tội ít nhất là 27 người lên tiếng phê phán chính quyền và vận động cho nhân quyền, môi trường hoặc dân chủ, và xử họ các bản án tù nhiều năm. Trong số đó có nhà báo công dân [Lê Văn Dũng](#) và nhà hoạt động dân chủ [Đình Văn Hải](#).

Tháng Tám, các tòa án ở Hà Nội bác bỏ kháng cáo của [blogger nổi tiếng Phạm Đoan Trang](#) và các [nhà hoạt động đất đai Trịnh Bá Phương](#) và [Nguyễn Thị Tâm](#). Tại thời điểm bản phúc trình này được viết, công an Việt Nam đang tạm giữ ít nhất là 14 người chưa xét xử với các cáo buộc mang động cơ chính trị, trong đó có các nhà bảo vệ nhân quyền [Nguyễn Thúy Hạnh](#), [Nguyễn Lâm Thắng](#), [Bùi Văn Thuận](#) và [Bùi Tuấn Lâm](#).

Năm 2002, Việt Nam gia tăng đàn áp với các nhà hoạt động NGO. Các tòa án Việt Nam xử nhà báo Phan Văn Lợi, luật sư môi trường Đặng Đình Bách và nhà bảo vệ môi trường Nguyễn Thị Khanh với các cáo buộc mang động cơ chính trị có tội trốn thuế và buộc họ ngồi tù. Năm 2018, Nguyễn Thị Khanh đã được trao giải thưởng quốc tế uy tín về môi trường Goldman Environmental Prize vinh danh các nhà hoạt động môi trường cấp cộng đồng cơ sở.

Quyền Tự do Báo chí, Tiếp cận Thông tin

Chính quyền cấm các kênh báo chí độc lập hoặc thuộc sở hữu tư nhân, và áp đặt sự kiểm soát nghiêm ngặt đối với các kênh truyền hình và truyền thanh cũng như các nhà xuất bản. Chính quyền chặn đường truy cập các trang mạng, thường xuyên đóng các blog và yêu cầu các nhà cung cấp dịch vụ internet gỡ bỏ thông tin hay các tài khoản mạng xã hội bị cho là trái ý về chính trị.

Kể từ tháng Mười, một [nghị định mới](#) bắt đầu có hiệu lực buộc các công ty công nghệ phải mở văn phòng thực tế trong nước và lưu trữ dữ liệu người sử dụng ở Việt Nam. [Nghị định](#) nhiều vấn đề này sẽ tạo cho chính quyền Việt Nam khả năng gây sức ép lớn hơn với các công ty, và có nguy cơ dẫn tới các vi phạm về quyền tự do biểu đạt, quyền lập hội và quyền riêng tư. [Các nhóm doanh nghiệp Hoa Kỳ](#) đã gửi một bức thư [khiếu nại](#) về các quy định mới này tới Thủ tướng Phạm Minh Chính. Không rõ họ có nhận được hồi âm của ông ta hay không.

Quyền Tự do Đi lại

Chính quyền Việt Nam thường xuyên vi phạm quyền tự do đi lại và các quyền cơ bản khác dưới hình thức buộc các các nhà hoạt động, các nhà bất đồng chính kiến, các nhà bảo vệ nhân quyền và những người khác phải chịu quản chế tại gia với thời hạn tùy tiện, sách nhiễu, và các hình thức câu lưu khác. Nhà cầm quyền thường câu lưu các nhà hoạt động trong thời gian vừa đủ lâu để ngăn họ không tham dự được các cuộc biểu tình nơi công cộng, các phiên tòa hình sự xử các nhà hoạt động bạn bè, các cuộc gặp với các nhà ngoại giao nước ngoài, và các sự kiện liên quan đến nhân quyền khác.

An ninh Việt Nam quản thúc người dân tại gia bằng cách cho nhân viên an ninh mặc thường phục đóng chốt ngoài tư gia, khóa cửa ra vào bằng khóa ổ, dựng rào chắn và các chướng ngại vật khác để ngăn cản việc người trong nhà đi ra và người khác tới nhà, huy động công an địa phương đe dọa người dân phải ở nhà, và thậm chí đổ keo đa năng vào các ổ khóa nhà riêng của người dân.

Chính quyền Việt Nam cũng ngăn cản một cách có hệ thống các nhà hoạt động nhân quyền, các blogger, các nhà bất đồng chính kiến và cả người thân của họ đi lại trong nước hay xuất cảnh đi nước ngoài, kể cả bằng cách chặn giữ họ tại các chốt kiểm soát, sân bay hoặc cửa khẩu, và từ chối cấp hộ chiếu hay các giấy tờ khác theo quy định để họ đủ điều kiện xuất cảnh hoặc trở về Việt Nam.

Tháng Hai năm 2022, Tổ chức Theo dõi Nhân quyền công bố bản phúc trình, “[Nhốt chúng tôi ở trong nhà: Hạn chế tự do đi lại của các nhà hoạt động nhân quyền ở Việt Nam](#),” ghi nhận việc Việt Nam hạn chế gắt gao và có hệ thống quyền tự do đi lại trong khoảng thời gian từ năm 2004-2021.

Tháng Ba, nhân viên an ninh đã ngăn cản [tám người ủng hộ dân chủ](#) không thể tham gia [một sự kiện](#) ủng hộ Ukraine ở Hà Nội. Tháng Tám, công an cấm [luật sư nhân quyền Võ An Đôn](#) và gia đình ông rời Việt Nam đi Mỹ với lý do an ninh quốc gia.

Quyền Tự do Tôn giáo

Chính quyền Việt Nam hạn chế các hoạt động thực hành tôn giáo bằng các quy phạm pháp luật, bằng các quy định về đăng ký, và theo dõi. Các nhóm tôn giáo phải được phê chuẩn và đăng ký với chính quyền, đồng thời phải hoạt động dưới các ban trị sự do nhà nước kiểm soát. Dù nhà cầm quyền cho phép nhiều nhà thờ, chùa chiền trong hệ thống kiểm soát của nhà nước được tổ chức thờ phượng, cúng lễ nhưng vẫn cấm các hoạt động tôn giáo bị tùy tiện quy kết là đi ngược lại với “lợi ích quốc gia,” “trật tự công cộng” hay “khởi đại đoàn kết dân tộc,” trong đó có nhiều hoạt động tôn giáo thông thường.

Công an Việt Nam giám sát, sách nhiễu và đôi khi dùng vũ lực đàn áp các nhóm tôn giáo hoạt động bên ngoài hệ thống tôn giáo do nhà nước kiểm soát. Các nhóm tôn giáo không được công nhận, trong đó có các nhóm Cao Đài, Hòa Hảo, Thiên Chúa giáo, và Phật giáo phải đối mặt với nguy cơ bị theo dõi liên tục, bị sách nhiễu và đe dọa. Tín đồ của các nhóm tôn giáo độc lập phải đối mặt với việc bị đầu tố đồng người, buộc từ bỏ đạo, giam giữ, thẩm vấn, tra tấn và bỏ tù. Vào tháng Chín năm 2021, Việt Nam [ghi nhận](#) có tới 140 nhóm tôn giáo với xấp xỉ một triệu tín đồ chưa được chính thức công nhận.

Quyền của Trẻ em

Bạo hành đối với trẻ em, bao gồm cả lạm dụng tình dục, lan tràn ở Việt Nam, ở nhà cũng như ở học đường. Nhiều bài báo Việt Nam đưa tin về các trường hợp người giám hộ, giáo viên hay người trông giữ trẻ của các cơ sở nhà nước lạm dụng tình dục, đánh đập trẻ em bằng tay chân hoặc thậm chí bằng roi gậy.

Quyền của Phụ nữ

Vào tháng Tư, nhà thơ Dạ Thảo Phương [công khai cáo buộc](#) một cựu đồng nghiệp đã cưỡng hiếp cô 23 năm về trước và giải thích quá trình vụ việc này bị im đi. Sự kiện đó lan tỏa rất nhanh trên mạng xã hội, gieo mầm cho niềm hy vọng rằng vụ việc sẽ trở thành điểm tựa để phong trào nữ quyền #MeToo phát triển ở Việt Nam, nhưng tạo được quá ít dư âm và chẳng có hành động nào từ phía nhà cầm quyền.

Xu hướng tính dục và bản dạng giới

Trong vài năm gần đây, chính phủ Việt Nam đã có những bước tiến khiêm tốn về công nhận quyền của những người đồng tính nữ, đồng tính nam, song tính và chuyển giới (LGBT), trong đó có việc gỡ bỏ quy định cấm quan hệ đồng giới và đăng ký chuyển giới theo thủ tục pháp lý.

Tháng Tám, Bộ Y tế Việt Nam chính thức công nhận rằng [luyến ái đồng tính và chuyển giới không phải là bệnh tâm thần](#) và ban hành hướng dẫn tới các bệnh viện và cơ sở y tế phải chấm dứt phân biệt đối xử và kỳ thị với người LGBT.

Các đối tác quốc tế chủ chốt

Việt Nam cố gắng cân bằng quan hệ ngoại giao giữa Trung Quốc, đối tác thương mại quốc tế lớn nhất, và Hoa Kỳ, đối tác lớn thứ hai. Với cả hai vấn đề lớn là cuộc xâm lược của Nga vào [Ukraine](#) và căng thẳng Trung-Mỹ trong khu vực, Việt Nam tuyên bố không đứng về bên nào.

Việt Nam liên tiếp lên tiếng phản đối việc Trung Quốc tiến hành các cuộc tập trận và gia tăng quân sự hóa trên vùng biển có tranh chấp.

Tháng Ba, Việt Nam bỏ phiếu trống tại phiên họp Đại Hội đồng Liên Hiệp Quốc để thông qua một nghị quyết kêu gọi Nga chấm dứt tấn công quân sự ở Ukraine và phản đối Nga vi phạm công pháp quốc tế về nhân đạo và nhân quyền. Tháng Mười, Việt Nam một lần nữa bỏ phiếu trống về việc lên án Nga sáp nhập trái phép đất của Ukraine. Năm 2022 là năm Việt Nam kỷ niệm 10 năm thiết lập quan hệ đối tác chiến lược toàn diện với Nga.

Vào [tháng Năm](#), Thủ tướng Phạm Minh Chính tham dự hội nghị thượng đỉnh Hoa Kỳ-ASEAN ở thủ đô Washington DC và gặp Tổng thống Joe Biden ở Nhà Trắng. Trước hội nghị thượng đỉnh, các nhà lập pháp Hoa Kỳ hối thúc ông Biden nêu quan ngại về nhân quyền với ông Phạm Minh Chính. Dù ông Biden không bày tỏ quan ngại một cách công khai, chúng tôi không rõ ông tổng thống có nhắc đến các mối quan ngại đó vào một dịp riêng tư hay không.

Liên minh Châu Âu có ban hành một số [bản tuyên cáo](#) nêu quan ngại xung quanh các vụ đàn áp gia tăng ở Việt Nam và tổ chức các kỳ tham vấn nhân quyền không có kết quả với chính phủ Việt Nam. Tháng Chín, ông Bernd Lange, chủ tịch Ủy ban Thương mại Quốc tế của Nghị viện Liên Âu, đã tới thăm Việt Nam. Lập luận của EU rằng việc thông qua thỏa thuận thương mại tự do song phương vào năm 2020 sẽ góp phần tăng cường tự do và mở

ra các không gian cho xã hội dân sự ở Việt Nam đã bị chứng minh là sai; và khối EU chưa hề dùng gì tới [đòn bẩy](#) được cho là mạnh hơn qua thỏa thuận nêu trên để đặt vấn đề về các vi phạm nhân quyền của Hà Nội.

Quan hệ song phương giữa Australia với Việt Nam vẫn tiếp tục phát triển ngay cả khi một công dân Australia, ông [Châu Văn Khảm](#), vẫn đang phải ngồi tù ở Việt Nam vì bị cho là liên quan tới một đảng chính trị hải ngoại bị chính quyền Việt Nam quy kết là bất hợp pháp.

Nhật Bản hiện vẫn đang là nhà tài trợ song phương quan trọng nhất của Việt Nam. Vào tháng Năm, Thủ tướng Nhật bản [Fumio Kishida đã tới thăm Việt Nam](#), và vào tháng Chín, Chủ tịch nước Việt Nam Nguyễn Xuân Phúc [tới thăm lại Nhật Bản](#). Cũng như các năm trước, Nhật Bản [không sử dụng được](#) đòn bẩy kinh tế để công khai kêu gọi Việt Nam cải thiện hồ sơ về nhân quyền.

<https://www.hrw.org/vi>